עין משפט נר מצוה

רכז א מיי' פ"ד מהל' אבל הלכה ה' טור ש"ע י"ד סי' שכ' סעיף א ב:

רכח ב ג ד מיי' פ"ז מ"ל שם הלכה ה' ופ"ז מהלכות י"ט הלכה כב סמג עשין כ' ולעיל עם שש"ע שם סי' תמ' סעיף ה:

רכט ה מיי' פי"ג מהל' אבל הלכה ג סמג עשין כ שו"ע י"ד סי' שמ סעיף ו:

רל ו מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ו בהג"ה וסעיף ב:

רלא ח ט מיי' שם פ"ד הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סי' שעת סעיף ו:

רלב י כ מיי' שם פי"ד הלכה י סמג שם טוש"ע שם סי' שמג סעי' ו וסי' שמא סעיף ב:

[מגילה נ: ע"ש]

מגנה

[תוספתא פ"ב]

תנועות יו"ט / נלקח ט"ז ש"ס לבביר 123

מאירות אל ר' יוחנן

א) התענית רלב ט מיי' שם פי"ג הלכה יא ב) הראב"ד סמג שם טוש"ע שם סי' תרמ"ד סעיף ו:

מאירות אל ר' יהודה אמר רב בקיצור לראב"ד ד:

רלד נ מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעי' ד:

נוסח אסור לבעל לדבר אל אשתו

רבינו חננאל

יהא הפרש בין עשיריים לעניים: ת"ר בראשונה היו מניחין מונחר תחת מחים בחולי מעיים כו' וכך היו מטבילין את הכלים ע"ג הנשים שהיו מתות נדות וכו' וכך היו מטבילין הכלים ע"ג המתים כשהן זבין והיו בכל אלו החיים מתביישין התקינו שיהו עושין כן לכל. בראשונה היתה הרצאת המת קשה לקרוביו שהיו מרציאין בתכריכין ממון רב והיתה קשה עליהן הרצאתם יותר ממיתתם עד שהיו מניחין ובורחין עד שבא ר"ג וניתב קלות בעצמו וצוה להוציאו בכלי פשתן ונהגו כל העם לצאת בכלי פשתן כמותו. האידנא נהוג עלמא אפילו בצרדא בר זוזא: מתני' אין מניחין במועד את המטה ברחוב שלא להרגיל ההספד. אמר רבה בר רב הונא מועד בפני ח"ח וכ"ש חנוכה ופורים אלא מספידין בהן. וה"מ בפניו אבל שלא בפניו לא. ויום שמועה כבפניו דמי ומותר אפילו במועד. אמר עולא הספד על לב. שנאמר על שדים סופדים. *) מיפוח ביד. קילוס ברגל שנאמר (יחזקאל ו) הכה בכפך ורקע ברגלך: ת"ר [המקלס] לא יקלס לא במנעל ולא בסנדל פפני הסכנה. א"ר יוחנן אבל כיון. שנענע בראשו שוב אין המנחמין רשאין לישב אצלו. ואמר ר"י הכל חייבין לעמוד לפני נשיא חוץ מאבל וחולה. ואמר ר' יוחנן לכל אומר' להן שבו חוץ מאבל וחולה. אמר רב יהודה אמר רב אבל אסור לאכול ביום ראשון משלו שנאמר ולחם אנשים לא תאכל. רבה ורב יוסף ביומי אבלם היו מחלפין סעודתן בהדדי. אמר רב יהודה אמר רב מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה עד שינתן לקבורתו. וכל המתקשה על מתו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה. דההיא אתתא דהוו לה ז' בני ומת חד מיניהו והוות מתקשה יותר מדאי. ושלח לה רב הונא ולא אשגחה ביה ומיתו לה כולהו ומתה היא נמי: ת"ר אל תבכו למת יותר מדאי. ואל תנודו לו יותר מכשיעור. הא כיצד נ' לבכי וז' להספד. ל' לגיהוץ ולתספורת מיכן ואילך הרי הוא קישוי. בכו בכה להולך. אמר רב להולך בלא בנים. ר' יהושע בן לוי לא הוה אזיל לבי אבילא אלא אמאן דשכיב בלא בני. כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו. זה שעבר עבירה ושגם בה. מיכן ואילך שאינו מהרהר בתשובה מפני שנעשית לו כהיתר: א"ר לוי אבל ג' ימים הראשונים יראה עצמו כאילו חרב מונחת לו בין כתיפיו מג' ועד ז' כאילו הרב מונחת בקרן זוית. מיכן ואילך כאילו חרב כנגדו בשוק. ואין מניחין מטה של נשים ברחוב לעולם מפני

*) עי' נעלון עכן עפה ד'.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בכליכה וכו' מכיחין ראיה לה' דאמר ב"ב ד' עו ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי הכי שריא (לבו). תז"מ ומ"ב ס"א לבו:

מסורת הש"ס

בבליכה. גרס בערוך בשני כפי"ן ואית דגרסי כליבה בבי"ת הסגיה כמו הלנו תוזרין לכלוכן (ביצה דף כד:) וכמו בכלוב מלא עוף (ירמיה ה) אי נמי כמו מכליב (לעיל דף י.) ופירש הקונטרס כעין סולם והייט כעין תפירות רחוקות זו מזו ומביא הא דאמרינן במדרש נעלו את הכרובים ונתעטפו בכליבה ואם כן צריך לגרוס בפיוט של תרכן בית המקדש בתפעה בתב עמון ומואב הוילו את הכרובים וכליבה היו בם מסובבים וגרס בב' כפי"ן לגירסת הערוך וכל זה שלא לבייש מי שאין לו וכן איתא במסכת בכורים (פ"ג מ"ז) בראשונה מי שהיה יודע לקרו' כו' ומאותה ההלב מביאין ראיה להא דאמר שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם דלא בעי למימר שלא יקרא שליח לצבור עמו כי בימיהם לא היה קורא שליח לצבור עם הקורא ומה שרגילים עתה לקרות זהו מפני כבודו של קורא שלא לבייש מי שאינו יודע וכדאמר גבי בכורים בראשונה מי שהיה יודע לקרות קורא ומי שאינו יודע לקרות (אינו קורא) מקרין אותו ונמצאו מלהביא בכורים התקינו שיהו מקרין את הכל (בכורים פ"ג מ"ז): **ונהג** קלות ראש בעצמו. שנוה כן בשעת פטירתו וי"מ לאחד מבני ביתו בחיין ולשון בעצמו משמע כפירוש ראשון:

אבל לא מטפחות. פירוש סופק כפיו זו בזו וא"א הא תנן פרק משילין (ביצה דף לו:) אין מטפחין ביו"ט ופי' בקונטרס בפרק המביא כלי יין (שם דף ל. בד"ה מרקדין) משום שיר לו משום אבל ומאי איריא ביו"ט ומשום שמא יתקן כלי שיר אפילו בחולו של מועד אסור משום נער וא"ל דמשום שיר קתני ולא משום אבל: **טפוח** ביד. כדפרישית סופק כפיו זו על זו והכי משמע בהוריות בירושלמי כספסם רבי יהודה את רגליו לקיים שרי רבי יוחנן טפח בחדא ידיה [לא"ל] ובחדא ידיה טפחין כו' ומספקין פירש בקונטרס בבילה (דף לו:) כף על ירך ואם כן ויספק את כפיו (במדבר כד) על ירך הן שתי כפים על שתי ירכים וא"ע:

ה"ג ר"ח **לא** יקלס במנעל ולא בסנדל מפני הסכנה. פירוש דיקף שרי טפי דמזהר היטב כן יזקק:

ה"ג ר"ח **לבל** אומרים להן שבו חוץ מאבל וחולה. פירוש תלמידי חכמים שעומדין צריך לומר שבו אבל ולא חולה אפילו עמדו אין צריך לומר שבו דלא די שעמדו שאין צריכין לעמוד ואם כן פסיטא שיבו בלא רשות: **יום** רשאין אסור לאכול משלו. פירשתי למעלה אפילו אוכל כמה פעמים באותו יום דלא קתני סעודה ראשונה: **אסורין** בעשיית מלאכה. משמע דבתלמוד תורה שרי ולא אסור ללא חכם שמת דבית מדרשו בטל *מיהו בשעת הולאת מת אז מבטלין ת"ת כדאמרינן פ' שני דכתובות (דף יז: ושם) ובפ"ק דמגילה (דף ג:) מבטלין ת"ת להולאת המת ולהכנסת כלה ומיהו היכא דאיכא חבורתא מספקא ליה ועוד הא דריב"ל לגיהוץ ולתספורת. ולמעלה* פי' ריב"ח היה אומר [שגרסינן] לכבוש ולתספורת ופירש למעלה*) בתשובה והביא ראיה מן הירושלמי: דאמר מותרת בגמילת שער לאחר ז' ובתוספות פירש דלא ידע מאי ליה: **מבאן** ואילך כאילו עוברת כנגדו בשוק. עד י"ב חדש והלי איתא בירושלמי כל שבעה אחרב היא שלופה עד שלשים היא רופפת לאחר י"ב חודש היא חוזרת לתעבה ולמה הדבר דומה לכפה של תכנים כיון שמדעזעה אחת מהן מזדעזעו כולם וכש"ס דידן נמי אמרינן (שבת דף קה:) אחד מן האחין שמת ידאגו כל האחין כו':

מה

בבליכה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל מוציאין בבליכה מפני כבודן של עניים בראשונה היו מניחין את המוגמר תחת חולי מעים מתים והיו חולי מעים חיים מתביישין התקינו שיהו מניחין תחת הכל מפני כבודן של חולי מעים חיים *בראשונה היו מטבילין את הכלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על גבי כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות בראשונה מטבילין על גבי זבין מתים והיו זבין חיים מתביישין התקינו שיהו מטבילין על גב הכל מפני כבודן של זבין חיים, *בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו קרוביו מניחין אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן *ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן אמר רב פפא והאידנא נהוג עלמא אפילו *בצרדא בר זוזא אין מניחין את המטה ברחוב: אמר רב פפא *אין מועד בפני תלמיד חכם וכל שכן חנוכה ופורים והני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא, איני והא רב כהנא ספדיה לרב זביד מנהרדעא בפום נהרא? אמר רב פפי יום שמועה הוה וכבפניו דמי אמר עולא *הספד=על לב דכתיב °על שדים סופדים מיפוח ביד, קילוס=ברגל, תנו רבנן המקלס לא יקלס בסנדל אלא במנעל מפני הסכנה אמר רבי יוחנן אבל כיון שנענע ראשו שוב אין מנחמין רשאין לישב אצלו, ואמר רבי יוחנן הכל חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה ואמר רבי יוחנן לכל אומרים להם "שבו" חוץ מאבל וחולה אמר רב יהודה אמר רב "אבל יום ראשון אסור לאכול לחם משלו מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל °ולחם אנשים לא תאכל, רבה ורב יוסף °מחלפי סעודתייהו להדדי ואמר רב יהודה אמר רב מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה, רב המנונא איקלע לדרומתא שמע קול שיפורא דשבבא, חזא הנך אינשי דקא עבדי עבידתא, אמר להו "ליהוו הנך אינשי בשמתא, לא שבבא איכא במתא? אמרו ליה: חבורתא איכא במתא אמר להו "אי הכי שריא (לבו) ואמר רב יהודה אמר רב כל *המתקשה על מתו יותר מדאי, על מת אחר הוא בוכה, ההיא איתתא דהות בשיבבותיה דרב הונא הוו לה שבעה בני מת חד מיניהו הוות קא בכיא ביתירתא עליה, שלח לה רב הונא לא תעבדי הכי, לא אשגחה ביה שלח לה "אי צייתת מוטב ואי לא, צבית *וזודתא לאידך מית" ומיתו כולהו, °לסוף אמר לה "תימוש זוודתא לנפשיך" ומיתא, °אל תבכו למת ואל תנודו לו: אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו יותר מכשיעור, הא כיצד? °שלשה ימים לבכי ושבעה להספד ושלשים לגיהוץ ולתספורת מבאן ואילך אמר °הקדוש ברוך הוא "אי אתם רחמנים בו יותר ממני, °בכו בכו להולך" *אמר רב יהודה להולך בלא בנים רבי יהושע בן לוי לא אזל לבי *אבלא אלא למאן דאזיל בלא בני דכתיב "בכו בכו להולך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו" רב הונא אמר זה שעבר עבירה ושנה בה רב הונא לטעמיה *דאמר רב הונא "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה נהתרה לו, הותרה לו סלקא דעתך אלא אימא נעשית לו כהיתר" אמר רבי לוי אבל: שלשה ימים הראשונים יראה את עצמו כאילו חרב מונחת לו בין שתי (*יריכותיו). משלשה עד שבעה כאילו מונחת לו כנגדו בקרן זוית מבאן ואילך כאילו עוברת כנגדו בשוק: ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: אמרי נהרדעי לא שנו אלא

מסורת הש"ס

בליכה. מטה של מתים: **על גבי נדות מתות**. הכלים שנטמאו בהן בעודן בחיים שנטמאו בנגיעתן, שהנדה מטמאה בנגיעתה לדם וכלים: **והיו נדות חיות מתביישות**. שעושין בהן מה שאין עושין לאחר מתות: **קשה לקרוביו**. בתכריכין עוביים: **נרדף**. קבוצה: תורה אור **בר זוזא**. הנקנה בזוז: **אין מועד לפני חכמים**. שיכולין להספידו: **על לב**. מטפח כנגד הלב: **ביד**. קופץ יד זו לזו: **ברגל**. מכה רגלו בקרקע: **מפני הסכנה**. שהוסף הסנדל ושוכר רגלו: **ניענע ראשו**. שנראה שניחם מעצמו: **לכל אומרים שבו**. כשעומדין לפני הנשיא: **חבורתא פיכא**. חבורות הן שאלו קוברין מתים שלהם לבדם ואלו קוברין מתים שלהם לבדם: **ולא ישוב עוד וגו'**. משמע מכאן ואילך לא יעשה לעולם תשובה: אלא

כתובות מ: [תוספתא שם]

[גי' הערוך צדרא ועי' ב"מ נא. דאיתא פרק צדרייתא פרש"י בגדי קנבוס]

ישעיה לב

יחזקאל כד

[גי' המקשיר הכי איתא בע"ז ופרש"י לשון וקבריו מספד]

[פי' תכריכין עי' רש"י מיהודין מא: ובע"ז יז. ד"ה בזוודתא]

ב"ב קטו. ע"ש [שם]

יומא פו: פז. ע"ש קדושין כ. מ. סוטה כב. ערכין ב:

* פ"ל ר"ת ריסוגנ"ם ב"ר תיקון

[בשאלתות לר' כתיפיו].

[נעיר כב:]

[דף כג. ד"ה כל] *)[דפיק.בד"ה ובגונסטרי וע' ברא"ש פי' ק]